

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1891, klockan 2 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af herr C. G. Anderssons i Skeenda motion, n:o 45, om ändrade bestämmelser rörande utarrendering af vissa lägenheter vid statens jernvägar.

Till utskottet har för förberedande behandling öfverlemnats en af herr C. G. Andersson i Skeenda väckt motion, n:o 45, deri hemställes, det Riksdagen för sin del behagade besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, så att vid de lägenheter vid statens jernvägsstationer, som uthyras till enskilda personer, vare sig för servering åt resande eller eljest, måtte från och med nästa år eller, så snart ske kan, den anordning vidtagas, att dessa statens lägenheter uthyras för hvarje gång för en tid af högst trenne år och sålunda, att dessa arrenden offentligen kungöras, på det allmänheten må blifva i tillfälle att afgifva anbud, dervid godkänd borgen skall aflemnas för arrendevilkorens rigtiga fullgörande.

Motionären åberopar såsom grund för sin hemställan följande:

»Bland utarrenderade lägenheter, tillhöriga statens jernvägar, synas mig arrendeafgifterna för restaurationslokalerna ej vara till fyllest inkomstbringande. Vid de större jernvägsstationerna, hvarest de resande vid olika tider intaga sina måltider samt ofta tillbringa natten, måste inkomsten för hyresmannen vara rätt god och ej stå i förhållande till det ringa hyresbelopp han erlägger, ett belopp, som ej ens är tillräckligt för reparationskostnaden per år. Måne ej större inkomst kunde erhållas, om utarrenderandet af dessa lokaler skedde genom anbuds infordrande? Den enda invändning, som häremot kunde göras, vore den, att trafikstyrelsen

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 5 Häft. (N:o 7.)

uthyrt den till detta billiga pris, på det att den resande allmänheten skulle få intaga sina måltider för godt pris. Att så icke är förhållandet, är dock allmänt känt, och jag är öfvertygad om, att blifvande arrendator skall blifva nöjd med att hålla samma pris som de nuvarande, om ock arrendesumman skulle fördubblas.

Statens jernvägar hafva hittills i ekonomiskt hänseende ej lemnat särdeles lysande resultat, och någon tillökning i inkomsterna skulle dock uppstå genom införande af förändradt utarrenderingssätt.»

En lika lydande motion väcktes af samma motionär vid 1887 års B-riksdag och hänvisades till dess tillfälliga utskott n:o 2. Utskottet lemnade med anledning af motionen en utredning af de ifrågavarande lägenheternas beskaffenhet och arrendeaafgifter och yttrade i sin motive-ring derefter följande:

»Motionären har med sitt förslag väsentligen åsyftat att förskaffa större inkomst åt statens jernvägar af dess omförmälda utarrenderade lägenheter. Kongl. trafikstyrelsen har tydligtvis vid lägenheternas upplåtande fäst sig icke så mycket vid den tillökning i inkomst, som må hända skulle kunnat uppkomma, derest större tillfälle till täflan om arrendena blifvit på det af motionären föreslagna sättet eller annorledes allmänheten beredt — en tillökning, som i allt fall i förhållande till jernvägarnes trafikinkomst skulle blifvit en försvinnande obetydlighet — utan fastmera vid angelägenheten att till föreståndare för jernvägens hotell och restaurationer erhålla personer, om hvilka styrelsen haft grundad anledning antaga att de på allt sätt skulle bemöda sig om att sköta rörelsen till den resande allmänhetens belåtenhet. Och att detta syftsmål vunnits, derpå torde såsom bevis få tjena det synnerliga beröm, som ofta blifvit af icke endast inländske, utan framför allt utländske resande offentligent uttaladt.

Om det nu i enlighet med motionärens förslag skulle föreskrifvas, att statens jernvägars hotell och restaurationer skola vid utlysta täflings-tillfällen offentligent utbjudas, så måste deraf också, för så vidt ändamålet skall vinnas, följa skyldighet för styrelsen att till restauratör och värd antaga den person, som erbjudit högsta hyresbeloppet, utan rättighet att i öfrigt pröfva personens lämplighet för platsens skötande. Framst af allt torde dock jernvägsförvaltningen böra vårda sig om ordningen vid jernvägarne, men hon skulle icke kunna göras därför ansvarig, om hon tvingades att till restauratörer vid stationerna antaga hvilka personer

som helst, de der kunde finna sig befogade att öfverbjuda möjlige medtäflare om dermed förenade rättigheter.

Att styrelsen skulle, såsom motionären föreslagit, vid lägenheternas upplåtande binda sig genom kontrakt på vissa år, lärer icke lämpligen kunna ske, när styrelsen naturligtvis icke kan för restaurationernas skull förbinda sig att icke under en viss tid vidtaga tågändringar, som af andra anledningar kunna erfordras och hvarigenom t. ex. en station, der uppehåll för middagsspisning eller natthvila egt rum, icke vidare komma att därför lämpa sig, och hvaraf förlust för arrendatorn med deraf härledda ersättningsanspråk skulle kunna blifva en följd.»

1887 års utskott fann sig på grund af hvad sålunda anförts, och då enligt utskottets tanke bestämmandet af sättet för upplåtandet af restaurationslokalerna vid statens jernvägsstationer och hvad dermed egde samband lämpligast borde såsom hittills öfverlemnas åt kongl. trafikstyrelsens bepröfvande, böra hemställa, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall, och utföll Andra Kammarens beslut i öfverensstämmelse härmed, utan att i kammaren någon diskussion i ärendet förekom.

För inhemtande af ytterligare upplysningar, utöfver hvad 1887 års B-riksdags utskott lemnat i sitt ofvan återopade utlåtande, har utskottet från kongl. jernvägsstyrelsen begärt och erhållit dels en Pro Memoria angående de vilkor, hvarpå samtliga restaurationer och hotell vid statens jernvägar äro upplåtna, och dels afskrifter af kontrakt med hotell- och restaurationsinnehafvare, ett för hvar och en af de olika grupper, hvaruti man kan indela de hotell och restaurationer, som af dem innehafvas.

Af nämnda Pro Memoria, hvilken utskottet här bifogar (Bilaga I) och de kontrakt, som stått utskottet till buds, framgår, att de vilkor, på hvilka utarrenderingen af de nämnda lägenheterna skett, äro ganska vexlande, hvilket är helt naturligt äfven på den grund, att kontrakten äro uppgjorda successivt under ett tredjedels sekel, som förflutit sedan de första statsbandelarnes öppnande för trafik.

Förenad hotell- och restaurationsrörelse finnes uti statens jernvägar tillhöriga, för ändamålet särskildt uppförda byggnader endast på 5 jernvägsstationer: Hallsberg, Katrineholm, Gnesta, Storlien och Långsele, men utöfvas deremot i af enskilda personer på af statens jernvägar upplåtna tomtplatser uppförda byggnader vid ett flertal stationer, såsom Falköping, Töreboda, Laxå, Storvik, Bollnäs m. fl.

Uteslutande restaurationsrörelse utöfvas dels i statens jernvägar tillhöriga, för ändamålet särskildt uppförda byggnader vid två stationer:

Alfvesta och Charlottenberg, dels i särskildt för ändamålet inredda lokaler i statens jernvägars stationshus vid 5 stationer, nemligen: Malmö, Nässjö, Falköping, Karlstad och Stockholms Central-, samt dels i stationshusens väntsalor vid ett flertal stationer, exempelvis Eslöf, Upsala, Jönköping, Göteborg, m. fl.

Såsom några för samtliga kontrakten gemensamma bestämmelser anser utskottet sig böra framhålla, att lägenhetens innehafvare åligger:

att mot betalning tillhandahålla resande mat, vin och maltdrycker af god beskaffenhet till förtäring på stället samt — der dylika finnas — möblerade rum, så långt utrymmet medgifver — allt efter af jernvägsstyrelsen eller trafikintendenten godkänd taxa; varande utskänkning eller försäljning af sprithaltiga drycker inom jernvägens område helt och hållet förbjuden;

att enligt särskild, fastställd taxa lemna förtäring åt statens jernvägars personal;

att såväl sjelf iakttaga som ansvara för att biträden och tjenare efterlefva de bestämmelser, som af intendenten meddelas i afseende på tiderna för restaurationslokalernas öppnande och stängande samt sättet för restaurationsrörelsens bedrivande, äfvensom de öfriga ordningsregler för lägenheten, som af intendenten utfärdas;

att jemväl ställa sig till efterrättelse de föreskrifter stationsföreståndaren för ordningens upprätthållande inom lokalen vid särskilda tillfällen kan finna nödigt meddela, äfven om derigenom skulle ske inskränkning i den eljest medgifna rätten till lokalernas öppenhållande och restaurationsrörelsens bedrivande.

Uti § 29 af den för stationsföreståndarne utfärdade instruktionen föreskrives:

»Stationsföreståndaren utöfvar tillsyn öfver restaurationslokalerna (vare sig dessa äro i väntsalarne eller i särskilda byggnader) inom jernvägens område, och har han att förvissa sig om, att de varor, som serveras, äro af god beskaffenhet, att betalning utgår efter fastställd taxa, hvilken alltid skall finnas anslagen, att lokalerna hållas öppna endast å fastställda tider, samt att inga oordningar inom nämnda lokaler ega rum.

Af anförda bestämmelser framgår, uti hvilket direkt beroende af jernvägens tjenstemän kongl. jernvägsstyrelsen ansett nödigt ställa innehafvarne af dess utarrenderade lägenheter, för att på samma gång allmänheten på bästa sätt skall tillgodoses och ordningen på tillbörligt sätt upprätthållas.

De afgifter, som af lägenheternas innehafvare erläggas, utgöras dels af hyra för lokaler eller, der endast tomt upplåtits, af tomthyra och dels af afgift för rättigheten att hålla restaurationsrörelsen.

Uti kontrakten ingå, utom rätt till ömsesidig uppsägning på vissa villkor, bestämmelser om rätt för jernvägsstyrelsen att från tid till tid höja arrende- och restaurationsavgifterna, om på grund af rörelsens utvidgning eller annorledes detta visade sig vara billigt och lämpligt. Der endast tomt upplåtits åt lägenheternas innehafvare, ingå i allmänhet också bestämmelser om lösningsrätt för jernvägsstyrelsen, hvilka dock, der icke kontraktet genom försummelse från lägenhetsinnehafvarnes sida blifvit förverkadt, kunna blifva för jernvägen ganska betungande, om inlösning af lägenheterna skall ega rum.

Rörande sättet, hvarpå lägenheternas utarrenderande egt rum, anföres af kongl. jernvägsstyrelsen att styrelsen, som vid hotellbyggnadernas och serveringslokalernas uthyrande samt restaurationsrättigheternas upplåtande måst låta sig angeläget vara att till föreståndare erhålla sådana personer, om hvilka styrelsen haft grundad anledning antaga, att de på allt sätt skulle bemöda sig om att sköta rörelsen till den resande allmänhetens belåtenhet, ansett sig genom uppgörelser under hand med sådana personer bäst främja ordningen vid jernvägarne jemte det åsyftade målet.

I likhet med 1887 års B-riksdags utskott har utskottet ansett riktigt, att kongl. jernvägsstyrelsen vid lägenheternas utarrenderande och restaurationsrättigheternas upplåtande i första rummet tänkt på den resande allmänhetens fördelar och på upprätthållandet af god ordning och i andra rummet på den direkta inkomst, som genom arrendeavgiften skulle beredas jernvägen, så mycket mer, som denna i alla fall blefve en obetydlighet i jämförelse med de genom sjelfva persontrafiken inflytande medlen. Att kongl. jernvägsstyrelsen öfver hufvud taget lyckats att tillfredsställa den resande allmänhetens fordringar i det ifrågavarande afseendet, torde vara erkänt och uttaladt från olika håll, om ock motionären tyckes hafva gjort en annan erfarenhet, dock utan att anföra skäl för sitt påstående härom.

Likaså delar utskottet de uti 1887 års betänkande uttalade farhågorna, att i allmänhet icke lägenheternas utarrenderande lämpligen kunde bindas genom kontrakt på längre tid, exempelvis tre år, såsom motionären föreslagit, då kongl. jernvägsstyrelsen måste hafva i sin hand att omändra tåganordningarne, oberoende af uppgörelser med hotellegare och restauratörer, och då äfven i öfrigt ett hastigt ingripande af jernvägens tjenstemän och eventuellt afskedande af lägenheternas innehafvare ej böra vara uteslutna, för den händelse sådant visade sig önskligt för vinnande af hufvudmålet med lägenheternas utarrenderande: den resande allmänhetens betjenande utan att god ordning störes.

Emellertid har utskottet vid genomgåendet af de uti bilagan upptagna

arrendeafgifterna icke kunnat undgå att fästa sig vid deras jemförelsevis låga belopp äfven på sådana stationer, der omsättningen är ganska betydlig. Utskottet är, liksom motionären, af den öfvertygelse att på flere af stationerna, särskildt på de större, icke obetydligt högre arrendebelopp skulle kunna betingas utan att det ofvan nämnda hufvudmålet blefve tillbakasatt, och anser att önskligt vore att i allmänhet vid utarrenderandet af lägenheter och särskildt af de större bland dessa offentlig kungörelse användes, på det allmänheten måtte blifva i tillfälle att afgifva anbud, dock utan skyldighet för kongl. jernvägsstyrelsen att antaga det högsta anbudet, derest omständigheterna i speciella fall gjorde detta mindre lämpligt. Utskottet anser likväl, att utfärdandet af någon allmän föreskrift i detta hänseende ej vore att förorda, och anser ej tillräcklig anledning vara anförd för att genom skrifvelse till Kongl. Maj:t söka åstadkomma ändring i det sätt, hvarpå kongl. jernvägsstyrelsen bestämt öfver utarrenderandet af hotell- och restaurationslägenheterna vid jernvägarne.

På grund af hvad anfördt blifvit, hemställer utskottet,

att motionen icke må till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1891.

På utskottets vägnar:

AUG. WIJKANDER.

Reservationer:

af herrar *E. J. Ekman* och *A. G. Olsson* i Frösvi, hvilka, med afstyrkande af motionen i hvad som angår arrendetidens bestämmande till 3 år, föreslå, att Andra Kammaren måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, så att vid de lägenheter för hotell- och restaurationsrörelse vid statens jernvägsstationer, som uthyras till enskilde personer, måtte från och med nästa år eller, så snart ske kan, den anordning vidtagas, att nämnda lägenheters utarrendering måtte offentligen kungöras och anbud infor dras, dervid godkänd borgen skall ställas för arrendevilkorens rigtiga fullgörande, tillkommande det jernvägsstyrelsen att pröfva icke blott de gjorda anbuden utan ock arrendatorernas lämplighet;

af herrar *J. A. Johanson* i Bastholmen och *J. Nordin*.

P. M.

Bil. I.

angående de vilkor, hvarpå samtliga restaurationer och hotell vid statens jernvägar äro upplåtna.

Vilkor för hotell- och restaurationsrörelse.

A) i statens jernvägar tillhöriga, för ändamålet särskildt uppförda byggnader:

	Årlig afgift		Uppsägningstid.	Anm.
	till statens jernvägars kassa.	till statens jernvägars enke- och pupillkassa.		
vid Hallsbergs station	1,200 kr.		6 månader	
» Katrineholms »	2,000 »		6 »	
» Gnesta »	400 »		6 »	
» Storliens »	200* »		6 »	* för hotellets vindsvåning.
» Långsele »	300 »		6 »	

B) i af enskilda personer på statens jernvägars tomtplatser uppförda byggnader.

	Årlig afgift			Uppsägningstid.	Anm.
	såsom tomthyra		för restaurationsrättighet		
	till statens jernvägars kassa.	till st. jernv. enke- och pupillkassa.	till st. jernv. enke- och pupillkassa.		
vid Falköpings station	332,16 kr.	—	—	6 månader	
» Stenstorps »	—	—	120,00 kr.	6 »	
» Moholms »	14,43 »	—	60,00 »	6 »	
» Töreboda »	58,67 »	—	—	6 »	
» Laxå »	79,50 »	—	—	6 »	
» Kils »	fritt	—	—	—	
» Sommens »	—	47,00 kr.	—	6 »	
» Simonstorps »	20,19 »	—	—	6 »	
» Flens »	116,25 »	—	183,75 kr.	6 »	
» Värtans »	79,20 »	—	—	6 »	
» Märsta »	34,44 »	—	60,00 »	6 »	
» Sala »	43,32 »	—	300,00 »	6 »	
» Krylbo »	47,52 »	—	120,00 »	6 »	
» Storviks »	84,12 »	—	240,00 »	6 »	
» Ockelbo »	90,00 »	—	120,00 »	6 »	
» Lingbo »	39,24 »	—	120,00 »	6 »	
» Bollnäs »	155,64 »	—	300,00 »	6 »	
» Ljusdals »	96,00 »	—	120,00 »	6 »	
» Ånge »	65,04 »	—	—	6 »	
» Bräcke »	90,84 »	—	—	6 »	
» Mörsils »	57,12 »	—	—	6 »	
» Åre »	—	22,56 kr.	—	36 »	

Vilkor för restaurationsrörelse.

A) i statens jernvägar tillhöriga, för ändamålet särskildt uppförda byggnader:

	Arlig afgift		Uppsägningstid.	Anm.
	i hyra till statens jernvägars kassa.	för restaur.-rättigheterna till st. jernv. enke- och pupillkassa.		
vid Alfvesta station	300 kr. *	700 kr.	3 månader	* för bostad.
» Charlottenbergs »	500 »	—	3 »	

B) i särskildt för ändamålet inredda lokaler i statens jernvägars stationshus:

vid Malmö station	100 kr.*	100 kr.	6 månader	* för 2 rum och kök
» Nässjö »	400 »	200 »	6 »	
» Falköpings »	240 »	—	6 »	
» Karlstads »	144 »	80 »	3 »	
» Stockh. Centr. »	—	600 »	3 »	

C) i statens jernvägars stationshus' väntsal:r:

vid Eslöfs station	—	100 kr.	3 månader	
» Töreboda »	—	50 »	0 »	
» Norrköpings »	—	400 »	1 »	
» Arvika »	—	96 »	3 »	
» Örebro »	36 kr.*	120 »	0 »	* för ett rum.
» Stockh. södra »	—	72 »	3 »	
» Upsala »	60 kr.**	800 »	3 »	** för kök.
» Östersunds »	—	50 »	1 »	
» Linköpings »	—	120 »	1 »	i III kl. väntsal.
» Motala »	—	24 »	0 »	
» Göteborgs »	—	120 »	3 »	
» Jönköpings »	—	36 »	3 »	
» Horndals »	—	24 »	12 »	
» Ragunda »	—	36 »	1 »	